

JAGIELLONOWIE – NOTATKI Z LEKCJI

1. UNIA POLSKI Z LITWĄ. WŁADYSŁAW JAGIEŁŁO NA TRONIE POLSKIM

1. 1339 r. – zjazd w Wyszehradzie – umowa sukcesyjna K. Wielkiego. Po bezpotomnej śmierci ostatniego Piasta rządy w Polsce mieli objąć Andegawenowie (Węgry).
2. 1370-82 – rządy Ludwika Andegaweńskiego (Węgierskiego)
3. 1374 – przywilej w Koszycach
 - zmniejszenie podatku z 12 do 2 groszy z łana kmiecego
 - zwrot kosztów wypraw wojennych
 - wykup z niewoli
4. 1382-84 – czas bezkrólewia w Polsce
1384 – Jadwiga królem Polski
5. 1385 – unia personalna w Krewie
 - a) Przyczyny
 - chęć pokonania wspólnego wroga Krzyżaków
 - duchowni chcą schrystianizować Litwę
 - bojarzy litewscy dążą do uzyskania przywilejów polskiej szlachty
 - korzyści gospodarcze
 - b) warunki:
 - chrzest Jagiełły i Litwy (Twórcą państwa litewskiego był Mendog (XIII)
 - ślub z Jadwigą
 - pomoc w odzyskaniu utraconych ziem
 - c) Skutki:
 - powstanie silnego państwa polsko-litewskiego
 - chrystianizacja Litwy
 - Krzyżacy tracą pretekst pobytu
 - nowi wrogowie
 - wymiana handlowa między Polską a Litwą
 - bojarowie otrzymali takie prawa jak szlachta polska
6. 1413 – unia w Horodle (potwierdzenie unii personalnej, niezależności obu państw, wspólny wybór władcy Polski i Litwy)
7. 1409- 1411 Wielka wojna z Zakonem Krzyżackim
 - 15.07.1410 – bitwa pod Grunwaldem
Władysław Jagiełło – Ulrich von Jungingen
 - 1411 – I pokój w Toruniu (Polska odzyskała ziemię dobrzyńską, a Litwa – Żmudź)
8. 1414- 1418 sobór w Konstancji
Polskę reprezentowali arcybiskup gnieźnieński Mikołaj Trąba, prawnik Paweł Włodkowic, rycerz Zawisza Czarny

2. TEMAT. POLSKA U SCHYLKU ŚREDNIOWIECZA. RZĄDY WŁADYSŁAWA WARNEŃCZYKA I KAZIMIERZA JAGIELLOŃCZYKA.

1. Rządy Wł. Warneńczyka – król Polski i Węgier
1444 – bitwa pod Warną (Węgrzy przeciw Turkom)
2. Mieszkańcy Prus i Pomorza byli niezadowoleni z rządów Krzyżaków, dlatego w obronie swych praw utworzyli tajne organizacje m.in.
- 1440 r. – Związek Pruski (Jan Bażyński)
3. Wojna trzynastoletnia 1454 – 1466
- 1454 r. – akt inkorporacji Prus do Polski (inkorporować – przyłączyć)
- 1454 – klęska polskiego pospolitego ruszenia pod Chojnicami
- pomoc finansowa miast pruskich dla króla Polski na wojnę
- 1457 – zdobycie Malborka
- 1462 – zwycięstwo Polaków pod Świecinem (Piotr Dunin)
- 1463 – zwycięstwo Polaków na Zalewie Wiślanym
- 1466 - II pokój toruński

3. POLSKA U SCHYLKU ŚREDNIOWIECZA. GOSPODARKA, SPOŁECZEŃSTWO, KULTURA

1. Przywileje szlacheckie

rok i miejsce wystawienia przywileju	władca	postanowienie
1374 Koszyce	Ludwik Andegaweński	obniżenie podatki z 12 do 2 gr. z łana wykup szlachcica z niewoli zapłata za wyprawę wojenną
1422 Czerwińsk	Wł. Jagiełło	nietykalność majątkowa szlachty
1430-33 Jedlnia- Kraków	Wł. Jagiełło	Nietykalność osobista szlachty
1454 Cerkwica- Nieszawa	Kazimierz Jagiellończyk	Król bez zgody szlachty nie nałoży nowego podatku i nie zwoła pospolitego ruszenia
1496 Piotrków	Jan Olbracht	Mieszczanie nie mogą nabywać ziemi, tylko 1 chłop w ciągu roku może opuścić wieś
1505 Radom – Nihil novi	Aleksander Jagiellończyk	Król bez zgody szlachty nie uchwali żadnego prawa

2. Folwark - gospodarstwo szlacheckie
Pańszczyzna – obowiązkowa praca chłopów w folwarku
3. Kultura polska w średniowieczu

Kim byli i jakie mieli znaczenie dla kultury polskiej

Jan Długosz – kronikarz, duchowny, twórca „Roczników czyli Kronik sławnego Królestwa Polskiego”

Wit Stwosch – niemiecki rzeźbiarz, twórca Ołtarza w Kościele Mariackim w Krakowie (gotyk)

Kallimach – włoski humanista, nauczyciel synów Kazimierza Jagiellończyka

4. ODRODZENIE W POLSCE

1. W XVI wieku polska szlachta czerpała duże zyski z handlu zbożem. Stąd pochodziły fundusze na budowę wspaniałych obiektów, rozwój kultury i nauki. Wiek XVI, czas panowania ostatnich Jagiellonów, Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta, określany jest jako „złoty wiek kultury polskiej”.
2. Przedstawiciele polskiego renesansu
 - a) Mikołaj Rej – ojciec polskiej literatury „Niechaj to narodowie wżdy postronni znają, iż Polacy nie gęsi i swój język mają”
 - b) Jan Kochanowski – wybitny poeta (fraszki, treny, pieśni)
 - c) Andrzej Frycz Modrzewski – polityk, publicysta, autor dzieła „O naprawie Rzeczpospolitej”
 - d) Mikołaj Kopernik - astronom, twórca teorii heliocentrycznej, autor dzieła „O obrotach sfer niebieskich”

5. ROZWÓJ GOSPODARCZY POLSKI W XVI WIEKU

1. Gospodarka Polski opierała się w XVI wieku na eksporcie zboża uprawianego głównie w folwarkach, w których szlachta korzystała z pracy pańszczyźnianej chłopów.
2. Wymień towary eksportowane i importowane przez Polaków
Eksport: zboże, len, chmiel, skóry wołowe, łój, miód, воск, drewno
Import: towary luksusowe: tkaniny, kobierce, obicia, uprzęże końskie, stroje
Kto bogacił się na spławianiu zboża: szlachta, miasta (Kazimierz Dolny, Toruń, Gdańsk)
Łan – miara powierzchni. Łan dzielił się na zagony, a te na skiby. (łan czasami nazywano także włóką i dzielono na morgi) ok. 25 ha.

6. ROZWÓJ DEMOKRACJI SZLACHECKIEJ W POLSCE

1. Rycerstwo (XV w) → Szlachta (magnateria, szlachta średnia, zagrodowa, gołota)
2. Przypomnienie poznanych przywilejów szlacheckich. (przywilej – specjalne prawo dla danej grupy społecznej)
3. Powstanie sejmiku w 1493

Trzy stany sejmujące: król, senat, izba poselska, zasada jednomyślności

4. Ruch egzekucyjny – działania średniej szlachty względem magnaterii, domagające się zwrócenia nieprawnie posiadanych dóbr królewskich oraz zakaz łączenia ważnych urzędów państwowych

7. OSTATNI JAGIELLONOWIE NA POLSKIM TRONIE.

1. 8 kwietnia 1525 – Hołd Pruski – ostatni mistrz Zakonu Albrecht Hohenzollern składa hołd królowi polskiemu Zygmuntowi Staremu na rynku w Krakowie. Zakon zostaje zlikwidowany, a na jego miejscu powstaje świeckie państwo – Prusy dziedziczone przez ród Hohenzollernów. Kiedy ten ród wymrze Prusy mają wrócić do Korony.
2. Unia personalna – związek dwóch lub więcej państw posiadających wspólnego władcę (Krewa, 1385)

Unia realna - związek dwóch lub więcej państw oparty na wspólnych instytucjach państwowych (Lublin, 1569)

3. 1569 Unia w Lublinie
 - a) Przyczyny
 - obawa przed wygaśnięciem unii polsko –litewskiej w razie bezpotomnej śmierci Zygmunta Augusta
 - obawa Litwinów przed wojną z Moskwą
 - ekspansja gospodarcza szlachty na żyzne tereny wschodnie
 - bojarzy chcą mieć takie same prawa jak szlachta polska
 - b) skutki
 - wzrost siły militarnej i autorytetu Rzeczypospolitej Obojga Narodów
 - nowi wrogowie
 - wzbogacenie się magnaterii
 - powstanie państwa wielonarodowego i wielowyznaniowego
4. Korona + Litwa

Wspólne: król, sejm, polityka zagraniczna, waluta
Odrębne: prawa, urzędy, skarb, wojsko

5. Główne urzędy państwowe

Marszałek – zarząd dworem królewskim

Kanclerz – polityka zagraniczna oraz kancelaria królewska

Podskarbi – skarb

Hetman - wojsko